

Félags- og húsnæðismálaráðuneytið
Skúlagötu 4
101 Reykjavík
Sent í samráðsgátt stjórnvalda

Reykjavík, 16. febrúar 2026.

Efni: Umsögn við drög að frumvarpi um breytingar á lögum um Gæða- og eftirlitsstofnun veferðarmála (rannsókn alvarlegra óvæntra atvika). Mál nr. S-26/2026.

Félagsráðgjafafélag Íslands þakkar fyrir tækifæri til að veita umsögn við drög að frumvarpi um breytingar á lögum um Gæða- og eftirlitsstofnun veferðarmála (rannsókn alvarlegra óvæntra atvika). Mál nr. S-26/2026. Frumvarpið markar mikilvægt skref í átt að auknu öryggi notenda velferðarþjónustu og kerfislægum úrbótum. Sem fag- og stéttarfélag fagfólks í velferðarþjónustu styður félagið markmið frumvarpsins um aukið gagnsæi og bætt gæði þjónustu. Hins vegar vekur frumvarpið upp spurningar varðandi framkvæmd, réttindi starfsfólks auk fagmennsku og starfsánægju.

Skráning óvæntra atvika (11. gr.)

Skráning óvæntra atvika getur aukið þekkingu og umbætur í þjónustu. Þegar upplýsingum er safnað á kerfisbundin má draga lærdóm af mistökum sem getur verið mikilvægur þáttur í faglegri þróun og gæðastjórnun. Hugtakið "óvænt atvik" er hins vegar vítt og gæti leitt til ósamræmis í skráningu milli starfsstöðva. Í félagsráðgjöf og velferðarþjónustu geta komið upp margvíslegir atburðir sem „hefðu getað valdið tjóni“, sem skapar óvissu um skráningarskyldu. Þá bætir aukin skráningarskylda við vinnuálag starfsfólks sem oft starfar nú þegar við hámarksgetu. Ekki kemur fram í frumvarpinu hvernig tryggja á tíma og úrræði til skráningar án þess að það komi niður á beinni þjónustu við notendur. Mikilvægt er að að það komi fram skýr og hagnýt skilgreining á „óvæntu atviki“ í reglugerð, þjálfun starfsfólks og aðgengilegu skráningarkerfi. Tímasetja þarf innleiðingu lagabreytinga með það að markmiði að gefa starfsstöðvum tíma til undirbúnings.

Rannsókn alvarlegra óvæntra atvika (12. gr. a)

Frumvarpið veitir notendum/aðstandendum rétt til upplýsinga um framgang rannsókna og aðgang að málsgögnum. Þetta er jákvætt fyrir gagnsæi og réttaröryggi. Frumvarpið gerir hins vegar ekki grein fyrir réttindum starfsfólks sem kemur að atviki. Í flóknum velferðarmálum geta mistök átt sér stað án þess að um vanrækslu eða ólögmdæta framkvæmd sé að ræða, oft vegna kerfislegra þátta eins og takmarkaðra úrræða, mikils vinnuálags eða óskýrra verkferla.

Félagið bendir á mikilvægi þess að:

- Skýra réttindi starfsfólks í rannsóknarferli, þ.m.t. rétt til að fá lögfræðiaðstoð eða fulltrúa stéttarfélags
- Tryggja að rannsóknir beinist að kerfislegum orsökum fremur en einstaklingum
- Skýra samband milli rannsókna og agaviðurlaga

Vernd upplýsinga og sönnunargögn (12. gr. b)

Ákvæðið um að skýrslur og viðtöl megi ekki nota sem sönnunargögn í sakamálum er mjög mikilvægt. Ákvæðið nær einungis til sakamála en einnig þarf að huga að einkamálum vegna skaðabóta eða vinnuréttar. Ef starfsfólk telur sig eiga á hættu að sitja uppi með persónulega ábyrgð gæti það hindrað gagnsæi og samvinnu við rannsóknir. Skýra hvort og hvernig gögn megi nota í öðrum málaferlum. Íhuga viðtækari vernd til að tryggja öryggi starfsfólks og gagnsæi í rannsóknum.

Tengsl við heilbrigðisþjónustu (12. gr. a, 4. mgr.)

Ákvæði um samvinnu við embætti landlæknis er skynsamlegt þegar atvik tengist heilbrigðisþjónustu. Hins vegar þarf að tryggja skýrar verklagsreglur um hvenær og hvernig upplýsingum er miðlað til að tryggja persónuvernd bæði notenda og starfsfólks.

Fagmennska og ný þekking

Til að frumvarpið stuðli að raunverulegum úrbótum fremur en að fella sök þarf að:

1. **Skapa öryggismenningu** þar sem starfsfólk þorir að tilkynna atvik án ótta við refsiaðgerðir
2. **Leggja áherslu á kerfisgreiningu** – skoða hvað í vinnuumhverfi, skipulagi, úrræðum eða verklagi má bæta
3. **Tryggja endurmenntun** og stuðning við starfsfólk eftir alvarleg atvik
4. **Greina á milli lærdómsrannsókna og ábyrgðarmats** – ekki má rugla saman rannsókn til að draga lærdóm af og bæta við rannsókn til að úthluta sök

Að lokum

Félagsráðgjafafélag Íslands styður markmið frumvarpsins um aukið öryggi í velferðarþjónustu. Hins vegar þarf að tryggja jafnvægi milli ábyrgðar, úrbóta og réttinda allra aðila – bæði notenda þjónustu og starfsfólks.

Helstu tillögur:

- Skýrari skilgreiningar og verklagsreglur í reglugerð
- Skýr réttindi og vernd starfsfólks í rannsóknarferli
- Mat á úrræðum og stuðningi við framkvæmd
- Áhersla á kerfislægar úrbætur fremur en ábyrgð einstaklinga
- Víðtækari vernd upplýsinga úr rannsóknum

Með skýrari ákvæðum og réttlátri framkvæmd getur þetta frumvarp orðið mikilvægt tæki til að bæta gæði og öryggi velferðarþjónustu án þess að skaða starfsánægju eða fæla starfsfólk frá því að segja frá. Félagið áskilur sér rétt til að koma með frekari athugasemdir á síðari stigum og er tilbúið að fylgja athugasemdum sínum eftir sé þess óskað.

Með vinsemd og virðingu,
f.h. Félagsráðgjafafélags Íslands
Steinunn Bergmann
formaður